بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/580
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ކޮންޖެކް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް: އާއިޝަތު އާނިޔާ / ސ. ފެހަރިވް، މާލެ
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ބާކީ ފައިސާ ހޯދުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

ހުކުމް ތާރީޚް: 11 ޝައްވާލް 1444 / 02 މެއި 2023

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ނަޒަރުސާނީ ކުރެވުނު ތާރީޚު:

23 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1441

20 ނޮވެމްބަރު 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ

- **ނަންބަރު:** 83/Cv-C-HD/2018
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓް ހުޅުމާލެ ޑިވިޜަން
- **ބާވަތް:** ބިމާއި އިމާރާތް ވިއްކުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު:** 31 މޭ 2018
- **ނިމުނު ތާރީޚު:** 24 ސެޕްޓެމްބަރު 2019

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

ކަނބަލް ފާޠިމަތު ޝިހާމާ

ވަކީލް: އަލްއުސްތާޛު ޝާހިދު އަޙްމަދު

ވަކީލް: އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު މުނާޒު

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދޭ ފަރާތް

އައިޝަތު އާނިޔާ / ސ. ހިތަދޫ

ވަކީލް: އަލްއުސްތާޛު އަޙްމަދު ހަސަން ރަޝީދު

ވަކީލް: އަލްއުސްތާޛާ މަރްޔަމް ޝަހުނާ

ވަކީލް: އަލްއުސްތާޛު ސާއިދު ރަޝީދު

މަދަނީ – ބިމާއި އިމާރާތް ވިއްކުން – ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 (ބިމާބެހޭ ޤާނޫނު)ގެ 18 ، 19 އަދި 21 ވަނަ މާއްދާ – ކޯޓު އަމިއްލަ ކުރުމާއި ގަން ވިއްކާލުމުގެ ގަވާއިދު – ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2000 (ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު) – ކޯޓު ދުރުވެރިކުރުން ބިން ވިއްކުމުގެ މުޢާމަލާތް ފިޔަވަޅުތަކުގައި އެ މަސްއޫލިއްޔަތު ކޯޓުން ނިންމުމުގެ ކުރިން ވިއްކި ފަރާތުން ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އެއްބަސްވުން ނުހިނގުން

ޤަޟިއްޔާއާ މުޚުތަޞަރު ނިޔާގެ ތަފްޞީލު

މައްސަލައިގެ ތަފްޞީލު

1. މިއީ، ސިވިލް ކޯޓު ހުޅުމާލޭ ޑިވިޜަނުގެ ނަންބަރު 83/Cv-C-HD/2018 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާ ގޮތާމެދު [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ[1] ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން ބެލި ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތަކީ [illegible]، ސ. މަރަދޫ، އާއިޝަތު އާދަމް[2] އެވެ.

ސިވިލް ކޯޓު ހުޅުމާލޭ ޑިވިޜަނަށް ހުށަހެޅުނު މައްސަލަ

2. މިއީ، އާއިޝަތު އާދަމްގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ "ހުޅުމާލެ ގޯތީގެ ނަންބަރު 10443" [illegible] (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު GA 419 H) 102.589 (ސަތޭކަ ދޭއް ޕޮއިންޓް ފަހެއް އަށެއް ނުވައެއް) އަކަމީޓަރުގެ އަމިއްލަ ގޯތި [illegible] އެދި [illegible] ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅުއްވުމުން ބެލި ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.[3]

މައްސަލަ ނިންމިގޮތް:

3. ސިވިލް ކޯޓު ހުޅުމާލޭ ޑިވިޜަނުގެ ނަންބަރު 83/Cv-C-HD/2018 ޤަޟިއްޔާ [illegible] ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

"ދަޢުވާ، [illegible] ކަންކަން އަޑުއަހައި ހުކުމްއަށް، ސ.މަރަދޫ/ފޭދޫ، އާއިޝަތު އާދަމްގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ "ހުޅުމާލެ ގޯތީގެ ނަންބަރު 10443" [illegible] (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު GA

---

[1] ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު C-641/2005

[2] އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A067942

[3] ސިވިލް ކޯޓު ހުޅުމާލޭ ޑިވިޜަނުގެ ނަންބަރު 83/Cv-C-HD/2018 ޤަޟިއްޔާ

H 419) 102.589 (ސަތޭކަދޭއް ޕޮއިންޓް ފަހެއް އަށެއް ނުވައެއް) އަކަފޫޓުގެ އަދިއްތަ ގޯތި ކާނޖެހޭގެ ފަރާތުން ގަބޫލުން ބޭނުންކުރި ހަމަޖެހުމެއް މީހުން އެގޮތް ކާނޖެހޭ ފުރަތަމަ ބިމުޖެހޭ ވެރިކަން ބޭނުން ނުކުރާކަން ބުނެ ދަށުކޮށްފައިވާ އާއިސަތު އަލީގެ ފަރާތުން ސަރުކާރަށް ބޭނުންކުރަމުންދިޔަ، ދަށުވެ ކަން ފަރާތުން އަދިކަމަށް ފަރާތުން އާއިސަތު އަލީގެ ނަންބަރުގައި ވެރިފަރާތެއް ގޮތަށް ފަރާތުގެ އިޖާރާ ޤާނޫނު މި މުއައްސަސާގެ ސަރުކާރުގެ ފުރަތަމަ ބައިވެރިވާ ނަމަ، "ހުކުމްގެ ގޯތީގެ ނަންބަރު 10443" އޮތް ކަމަށް އަދިއަކަ ގޯތި ވެރިކަމުގެ މިލްކިއްޔަތު އެދޭ ގޯތީގެ މިލްކުވެރިފަރާތުގެ ނަމުގައިކަމަށް މިހާރުގައި، ސަރުކާރު ފެއްޓަވާނެ ގޮތަކަށް ގެންދިޔުން ނިމުނުކަމަށް ކަނޑައަޅައި، މިގޮތުގައިވެސް ހުކުމްކުރެއްވުމެވެ."

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

4. ސިވިލް ކޯޓު ހުކުމްކުރި ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 83/Cv-C-HD/2018 ގެ ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުގޮތާ ދޭތެރޭ ސަބަބުތަކެއް އަދި ފާޅުކޮށް ނަހަމަކަމާ އެއްގޮތަށް ނުރުހުންފާޅުކޮށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވަނީ އަންނަނި ނުކުތާތަކެވެ. އެއީ؛

-4.1 ހުކުމްކުރި ޤަރާރު ނަންބަރު 10443، އާއިސަތު އަލީގެ ފަރާތުން ކާނޖެހޭ ހަމަޖެހުމާ ބިމުޖެހޭ ވެރިކަމުގެ ދަށުކޮށްފައިވާ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ސަރުކާރުގެ ފުރަތަމަ ނިޔާވި ކަމަށް ބައްޔިންކަމާ އެކަމާ އަދި ގޯތީގެ މިލްކުވެރިފަރާތުގެ ނަމުގައި ސަރުކާރުގެ ފަރުވާދިނުން ކުރިއަށް ގެންދިޔުން ނިމުނުކަމަށް ކަނޑައަޅައިގެން ހުކުމް ކުރައްވާފައިވާތީ، ދެފަރާތުން ހަމަހަމަވާގޮތަށް ތަރުތީބުކުރެވިފައި ނުވާ ސަރުކާރުގެ މަޖިލީހުގައި އާއިސަތު އަލީގެ ފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާ ކަމުގެ ބިމެއް ވެރިކަމުގެ އިޖާރާ ދޫކުރަނީ އެފަރާތް ސަރުކާރުގެ މަޖިލީހުގައި ނިޔާފައިވާ ކަމުގެ ސަރުކާރުން ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅުމަކީ ނުވާ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން

5. އިސްތިއުނާފު ކޮށްފައިވާ މައްސަލައަށް ބަލާއިރު، މިމައްސަލާގައި 05 ވަސިއްޔާއެއް [illegible] ފައިލެކެވެ. ފުރަތަމަ ވަސިއްޔާއަކީ ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 44/21-HMC/2011 ވަސިއްޔާއެވެ. މިވަސިއްޔާއަކީ އާއިޝަތު އަނީސާގެ [illegible] [illegible] [illegible] ވަސިއްޔާއެވެ. އެވަސިއްޔާ ހުށަހަޅަމުން އާއިޝަތު އަނީސާ ބުނެފައިވަނީ،

> "[illegible] [illegible] [illegible]، ކުރީގެ މަދަނީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 919/MC/2010 ވަސިއްޔާއިން [illegible] މިލްކުވެރިވާ ހުޅުމާލޭގެ ނަންބަރު 10443 ގޯތި (1104 އަކަފޫޓު) 730748·27ރ. (ހަތްލައްކަ ތިރީސްހާސް ހަތްސަތޭކަ ސާޅީސް އަށް ރުފިޔާ ސަތާވީސް ލާރި) އަށް [illegible] [illegible] [illegible] (ސ.[illegible] 03 ވަނަ ފަންގިފިލާ) އަށް [illegible] [illegible] ހުރިހާ [illegible].
>
> [illegible] [illegible] 18 އަހަރު ފުރިފައިވާ 03 ދަރިން [illegible] (ސ.[illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] (23 އަހަރު)، [illegible] (ސ.[illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] (21 އަހަރު)، [illegible] (ސ.[illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] (19 އަހަރު) އާއި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 06 [illegible].
>
> [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުޅުމާލޭގެ ނަންބަރު 10443 ގޯތި (1104 އަކަފޫޓު) [illegible] [illegible] 730748·27ރ. (ހަތްލައްކަ ތިރީސްހާސް ހަތްސަތޭކަ ސާޅީސް އަށް ރުފިޔާ ސަތާވީސް ލާރި) އަށް [illegible] [illegible] [illegible].
>
> ވީމާ، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."[4]

މިފަދައިންނެވެ.

---

[4] ވަސިއްޔާ ނަންބަރު: 44/21-HMC/2011، 15 ނޮވެމްބަރު 2011 ގައި ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible]. (ފައިލް B3 ގެ 4 ން 4 ވަނަ ސަފްހާގައި)

6. ޢާއިޝަތު އާނިޔާގެ ފަރާތުން ރިވިއްކި ވިއްކުން ކޮންޓެކްޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހަމަ އުފާދީރުމުގައި ޒަވާލު ކުރިކަން ހުޅުމާލެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ދީފައިވާ ޙުކުމާއި އެނގެން އޮތުކަމަށް ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/367 ޤަޟިއްޔާގެ ފުރަތަމަ ފަރާތަށް ކުރި ނަންބަރުގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާ. އެހެންކަމުން، ޢާއިޝަތު އާނިޔާއަށް މިފަދަ ފައިސާ ހުކުމުގެ ނަންބަރު 10443 ގައި (1104 އަކަފޫޓު) 27.730748ރ (ހަތްލައްކަ ތިރީސްހާސް ހަތްސަތޭކަ ސާޅީސް އަށް ރުފިޔާ ސައްބީސް ލާރި) އަށް ރިވިއްކި ވިއްކުން ކޮންޓެކްޓް ވިއްކުމުގެ މިއާމަލާތުގެ ރިޕޯޓާއި ޒަވާލު ސަރަޙައްދުގެ މަޢުލޫމާތުގައި ފުރިހަމަ ވަޒީފާތަކަށް ސާފުކޮށް އެނގެއެވެ. ނަމަވެސް، މިމުޢާމަލާ ނިންމުމަށް ހުކުމް ދޭނެއްކަމަށް ފަދަ ޙުކުމެއް ޢާއިޝަތު އާނިޔާ ދޭނެކަމަށް ނުވެގެން ޢާއިޝަތު އާނިޔާ ހުށަހެޅި މިޤަޟިއްޔާ ބެލުމަށް ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާކަން އެނގެއެވެ. އެޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވަނީ؛

"ދެންފަހެ، މިމުޢާމަލާ ނިންމުމަށްޓަކައި ދައްކާ ހުށަހެޅި ފައިސާ ކަމުގައިވާ ސަތޭކަވަރު، ހަތަރު، ޢާއިޝަތު އާނިޔާ (އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު A067941) ޙުކުމް ދެސްޓްރިކްޓްކޯޓުގައި ހުށަހެޅި މެޖިސްޓްރޭޓް ޙުކުމް ބޭނުންކުރާ ނަންބަރު HMC-B2/2012/1035 އާއި HMC-B2/2012/1722 ޙުކުމުގެ ބަދަލުގައި ބޭނުންކުރާ ޙުކުމް ދެސްޓްރިކްޓުގައި ނަގައި މިމުޢާމަލާތުގެ ދައްކާ ފަދަ ބަލައިގަނެ، ޙުކުމް މިހެން ދެސްޓްރިކްޓްގައި އަމަލުކުރުމަށް ގޮތުގެ ފައިސާ (ސަރަޙައްދު ކުރުމާއި ބެލި ގޮތުން ހުރިފައިވާ ފައިސާ 6.1) ގެ 04 ވަނަ ނަންބަރުގެ ސ.ސ.ސ ގެ ދަށުން -/75ރ (ހަތްދިހަ ފަސް ރުފިޔާ) އިން ޖޫރިމަނާކޮށް، މިޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ މިއަހަރު (09 އޮގަސްޓް 2012) ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން ސަތޭކަވަރު ބަހާލު ދުވަސްތަކުގެ ތެރޭގައި ކުރިއަށް އޮތް 03 (ތިނެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހުކުމް ދެސްޓްރިކްޓް ޙުކުމް ދެއްކުމަށް، މިފައިސާ ނުދައްކައިފިނަމަ ޤާނޫނު ނަންބަރު 27/76 ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އަދަބުދޭނެކަމަށް ކަމަށާއި، މިދައްކާ ކުރިއަށް އޮތް ތިންވަނަ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޙުކުމް ހުށަހަޅާފައިނުވާނަމަ ސ.ސ.ސ އަށް ޢާއިޝަތު އާނިޔާއަށް އަންގައި މިމުޢާމަލާ ނިންމީއެވެ."[5]

---

[5] ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:44/21-HMC/2011 ސިވިލް ކޯޓުގެ ޙުކުމް ކޮޕީ.

މިފަދައިންނެވެ.

7. މިއީ އާއިޝަތު އާނިޔާގެ މިލްކުގައިވާ މުދަލުގެ ބައެއް، ފައިސާގެ މުޤާބިލުން ލިބިގަތުމަށްފަހު ވިއްކާލުމަށްފަހު އެކަން ޝަރީޢަތުގެ ދުރުވިރާށް ނިންމުމަށް އޭނާ ހުށަހަޅާ ޤަޟިއްޔާއަކަށްވާތީއެވެ، އެމުޤާބިލު ލިބިގަތުމަށްފަހު، އާއިޝަތު އާނިޔާ ކާޑުން ދަރަނިދޫކުރުމުގެ ހިސާބުން ބަލައިލާއިރު، އެމުއްސަނދި ކާޑުން ބޭނުންކުރެވޭނެ އަދި 03 މަސްދުވަސް ވަންދެން މިމުއްސަނދި ކާޑުން ހަރަދުކުރެވޭނެ ނިޔަމި ނިންމުމަކީ އިންސާފުގެ ނަޒަރުން ބަލައިލާއިރު ހަމަޖެހޭ ކަމަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި، މިމުއްސަނދިގައި، އާއިޝަތު އާނިޔާގެ މިލްކުގައިވާ ގޮތް ވިއްކައިލިކަމަށް ބުނެ، އެކަ މުދާތަކައި ދުނިޔާ ނުވަތަ ފައިސާގެ ބޭނުންކުރުމަށް ސަރީޢަތު މުދަލުދޫކުރެވެނީ ކާނޭއަށް ނުވަތަ ދިނުމަށް އާއިޝަތު އާނިޔާއަށް ފުރިހަމަ ދެއްކުމަށް ކާޑުން އަދަދު ކުރުމަށް އިންސާފާއި ގުޅުންހުރި ނުފެންނެވެ. ނަމަވެސް އެޤަޟިއްޔާއަށް ކާޑުގެ ޖުމުލަ ޤީމަތުގެ ރިޓެއިލް ވިލާތުގެ ފަރާތުން ރަސްމީ ފައިސާގެ ޤަޟިއްޔާއާކަށް އިންސާފުވާ ނުފެނެވެ.

8. މިމައްސަލައިގައި ހިންގުނު ދެވަނަ ޤަޟިއްޔާއަކީ، ހުކުމްކުރި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:379/HMC/2013 ޤަޟިއްޔާއެވެ. މިޤަޟިއްޔާއަކީ، އާއިޝަތު އާނިޔާގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކާރުގައިވާ ހުކުމްކުރި ދާއި ނަންބަރު 10443 އަދިއެކު ގާޑި ކާރުގެ ރީޓެއިލް ވިލާތުގެ ޗެސީނަރު 730784-27 ނ.(ހެލްކަމުގެ ވެރިފަރާސް ހެލްސަރވިސް އަސްދީހަ ހަތަރު ދުވަސް ހެލްދިސްޓްރީ)އަށް ދިމާވުމަށް ގަނެފައިވާ ކަން، އެ ގާޑިގައިވާ އެއްޗެހި ދިމާކުރުމަށްފަހު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކާރުގެ ރީޓެއިލް ވިލާތުގެ ކަންކަމާއި ދިމާކުރެވުނު ކާރުގެ ރީޓެއިލް ވިލާތުގެ ފަރާތުން ހަރަދުކުރުމަށް ބަދަލު ޤަޟިއްޔާއެވެ.

9. މިޤަޟިއްޔާގެ ފަހަރަގެ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ 2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބުނެފައި ކާރުވައިފައި؛

"މިކޭސްގެ ނަންބަރު 44/21-HMC/2011 ވަނަ ޤަޟިއްޔާއިން އާއިޝަތު އާނިޔާއަށް ހުކުމްކުރުމުން

ރީޓެއިލް ނަންބަރު 10443 ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު GA-419H އަދިއެކު ގާޑި

730784-27 ނ.(ހެލްކަމުގެ ވެރިފަރާސް ހެލްސަރވިސް އަސްދީހަ ހަތަރު ދުވަސް ހެލްދިސްޓްރީ)އަށް ކާ

ޝަރީޢަތުގެ މިމިޒާން (ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު:C-641/2005) އަށް ބިނާކޮށް އެއްބަސްވުމުގެ ފައިސާގެ

މުއާމަލާތް ހިނދު ސަރުކާރުން ދައުލަތުން ފައިސާ ދައްކާ **ތިޔުއްޔާގެ އަގުތަކުގެ ފައިދާ** ބަލައިގެން

ގޮތުން ޤަބޫލު ކުރެވޭނީ ޙުކުމާއި 44/21-HMC/2011 ވަނަ ޤަޟިއްޔާއިން ކުރިއަށް ދަރިކަން

ޢާއިލީ ޙައްޤު ސަބަބުން ކުރިއަށް ނިސްބަތް މިނިވަން 04 އޮގަސްޓު 2011 ގައި ޝަރީޢަތް

ކުރެއްވި ނިންމުމަށް ސަބަބުން ބޭނުން ކުރެވޭނެ."

އިސްތިއުނާފުން، ހުޅުމާލެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:44/21-HMC/2011 ޤަޟިއްޔާ ޝަރީޢަތް ކުރައްވައި،

މިފަދަ ޙާލަތުގައި ހުށަހެޅުއްވި ފައިސާ އަނބުރާ ދޭން.

10. ނަމަވެސް ފައިސާޤު އާރިޔާގެ ހައްޤުން ބެހެއްޓުމަށް، އެގޮތުން ވަކި ގޮތަކަށް ނިމިގެން ދެވޭ ފައިސާ

އާރިޔާގެ އެއްވެސް ދަރަނި ބިލެއް ހުރިކަން ކަނޑައަޅާފައި. މިގޮތުން ހެކީގެ ޤާނޫނު[6]ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގެ

(ހ) ގައި ވާ ބިލެއް އެދޭ ޙިއްސާ ތަޢާރުފު ސާބިތުވާ ގޮތުން ބަޔާންކޮށް ދެކުނުނަމަވެސް ދިރާސާކޮށް އެންމެ

ހަމަޖެހިފައިވާގޮތަކަށް ކުރެވޭ ކަމެއްކަމަށް.

11. ހުޅުމާލެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 379/HMC/2013 ޤަޟިއްޔާގެ ރިޕޯޓަށް ބަލާއިރު، އިޤްރާރުގެ 5

ވަނަ ނަންބަރު އިތުރު ހުރިހާ ނަންބަރު. ހަމައެއާއެކު އިޤްރާރުގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުއިން ފެނިގެން 11 ވަނަ ނަންބަރަށް

ފުރަބަ ކަނޑައެޅި ކަނޑައަޅައި، ހުރިހާ މައްސަލައިގައި ގޮތުން ނަމް ކަނޑައެޅުން އެންމެހައި ސަބަބުތަކާއި

ދިފާޢުގެ ކަނޑައަޅާފައި ބެލެވޭނެ.

12. ހުޅުމާލެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 379/HMC/2013 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ، ހެކީގެ ޤާނޫނު[7]ގެ

18 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ގުޅޭ އަދި ދަށުކުރުމާއި ގުޅޭގޮތުން ބައި ފާހަގަކުރި 9 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

އަށް ރިޢާޔަތް ބިނާކުރެވިފައި ގުޅޭ ދިމާކަން ކުރިމަތީ އާއި އެއްބަސް ސާބިތުވާ ހިނގުމެއް ތަފާސީލް ނަމުން

---

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002

ދިރިއުޅުމުން އެކަށީގެންވާ ހަމަޖެހިލުމާއި އޮތުމަކީ ކަމަށް ބަލާއިރު، ވެއްޓުމުގެ މިމައްސަލަ ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ބުނުމުން ކަނޑައެޅި. މިގޮތުން ޤާނޫނީ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވައިފައެވެ.

13. މިމައްސަލާގައި ބުނެވުނު ޖިނާއީ މައްސަލައަކީ، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/367 ފައިސަލާއެވެ. އެއީ ކުދިކުދި ބެލެހެއްޓުމާ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 379/HMC/2013 ފައިސަލާއާ ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ހުކުމަށް ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން ފައިސަލާވީ މައްސަލައެވެ. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/367 ފައިސަލާގެ ބުނާވާގައި ބަޔާން ކުރައްވާފައި:

> " ދަރިފުޅު، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ޤާނޫނުން ކުޑަކުދިން ބެލެހެއްޓުމާ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 379/HMC/2013 ފައިސަލާގައި އެކަށީގެން ކުރަމުންދާ ބުނާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ޤާނޫނުތަކުން ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުން ބެލެހެއްޓުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ދަރިފުޅާ ބެހޭ ގޮތުން ފަހަރު، ކުޑަކުދިން ބެލެހެއްޓުމާ ކޯޓުގެ އެ ފައިސަލާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ބުނާވަން ޝަރުޢީ ޙުކުމްތަކާއި ބަލައި މިމައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ވަކިކުރުމުން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ފުރިހަމަކޮށް، ކުޑަކުދިން ބެލެހެއްޓުމާ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 379/HMC/2013 ފައިސަލާގައި އެކަށީގެން ކަނޑައަޅާފައިވާ ބުނާ ޝަރީޢަތާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މިފައިސަލާގައި ޤާނޫނީކޮށްދީފައިވާ ކަނޑައެޅުމުގެ އިޖުރާއަތު މިމައްސަލަ އަލުން ބަލައިގަތުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 46 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހުކުމް ޚިލާފަށް ތަޢާރުޟުވާ އަޙްކާމު ގޮތުން މިފައިސަލާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޚިލާފަށް އިޖުރާއަތު ބުނާވަން ކުރެވިފައެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

14. މިމައްސަލަ ހައިކޯޓުން ބަލައިލިއިރު ކުރައްވާފައި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހުކުމާއި ޚިލާފަށްވެއެވެ. ހައިކޯޓުން މިނިވަން ނިންމުން އެއްބަސް ވަނަވަރަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިޤުބާލް ކުރަމުން އެނގޭކަން ނެތެވެ.

15. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/367 ޤަޟިއްޔާގައި، އާއިޝަތު އާނިޔާގެ 03 ދަރިން ޙަޟާނަތުގެ ގޮތުން ބަލަހައްޓާނީ ޙިޟާނަތާއި އާއިޝަތު އާނިޔާގެ ޙިޟާނާއާއި ނުރުހުމާއެކު ބައިން ކަނޑައެޅިފައެވެ.

16. ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ހަވާލުކުރި ޤަޟިއްޔާއަކީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމާއި ޚިލާފުވާ ނަންބަރު 165/CvC/HD-2017 ޤަޟިއްޔާއެވެ. މިމައްސަލައިގެ ޙުކުމުގައި ބައިން ކަނޑައެޅިފައިވަނީ؛

> "ދަރިފުޅު، ސަލްވާއަށް އާއިޝަތު އާނިޔާގެ ފަރާތުން ކާނާބޯނާ ފޯރުކޮށްދޭ ލިޔުމެއްގެ ހުކުމާއެކު ހިއްސާ ނަންބަރު 10443 ގޮތަށް ލިޔުއްވައި ހުށަހެޅުއްވީ މައްސަލަ ރިޕޯޓްކުރެވޭތާ ހަތަރުދުވަހު އާއިޝަތު އާނިޔާއަށް ފޮނުވި ކޯޓުގެ ނަންބަރު:IS(HD)/2018/184 (29 މާރިޗު 2018) ކޯޓުން ހުކުމްކުރުމުގެ އަމުރު ފޮނުވުމުން ދިވެހި ދުސްތޫރާއި އަމުރު ހަވާލުކުރައްވައި ނުލިބިއްޖެ، އެގޮތުން ބަލަހައްޓަން ކޯޓުން އަންގަވައިފައިވޭ، "ކޯޓުން މިހާރު ދުސްތޫރީ ހުރިހާގޮތަކުން ވަކިކުރަން"ގެ 18 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް 29 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 01 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން މިމައްސަލައިގެ ހުކުމް ބާޠިލްކޮށް ބަލައިގަނެވިއްޖެވެ."

މިގޮތައްކަމެވެ.

17. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/367 ޤަޟިއްޔާއިން ތަޙުޤީޤު ކުރި މައްސަލައަކީ، ހުކުމާއި ޚިލާފުކޮށް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 379/HMC/2013 ޤަޟިއްޔާއެވެ. މިޤަޟިއްޔާއަކީ، އާއިޝަތު އާނިޔާގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވިފައިވާ ހުކުމާގެ ކާޑު ނަންބަރު 10443 އަދިއެކަ ގޯތި ކުރެޖުކު ފޯރުކޮށް ދިރިޖެހެން 730784-27ރ (ހުޅުވާލާ ބިޒިނަސް ހައުސިންގ އަންބަރު ހަރަދު ތަރިއާ ހައުސިންގއިރ)އަށް ވިއްކާފައިވާކަން ބޮޑު، އެ ގޯތިގައިވާ އެންމެހާ އިމާރާތްތަކާއެކު މިލްކުވެރިޔާ ކުރެޖުކު ކުރެޖުކު ދިރިޖެހެން ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށްކަމަށް މައްސަލައެއްކަމެވެ.

18. ކުރެޖުކު ދިރިޖެހޭގެ ފަރާތުން، ހުކުމާގެ ކާޑު ނަންބަރު 10443 އަދިއެކަ ގޯތިގައިވާ އެންމެހާ އިމާރާތްތަކާއެކު މިލްކުވެރިޔާއަށް ކުރެޖުކު ކުރެޖުކު ދިރިޖެހޭ ކަނޑައެޅުމަށްދޭން އެދި ހުށަހެޅުނު ހައިކޯޓަށް ދަށު ކޯޓުން ތަޙުޤީޤު ކުރި މައްސަލައިން ސާބިތުވެއެވެ. މިހާ، އެމައްސަލައިގައި ދަށުވާ ކަ

އާއިޝަތު އާނިޔާކަމަށް ދެވިގެން މައްސަލަ ކުރިއަށް ގެންދާއިރު، ދަޢުވާ ކުރީ ފަރާތަކީ ކޮމާޝަލް ޕްރޮޕަރޓީ ހިމެނޭ. ދަޢުވާ ވޭތުން ފަރާތުން ވަކިވެފައިވާ ކުންފުނި ހަމަޖެހޭނެހެން ކޯޓުން ގަބޫލުކުރައްވާފައިނުވާނެއެވެ. އެގޮތުން ހަމަޖެހިފައިވާ، އެމައްސަލައިގައި ބެލެވޭ ކުރުމުން އެވާ އިޖުރާއަތުގެ ދަށުން މިމައްސަލައާ ބެހޭގޮތުން ކޯޓު ސާބިތު ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް މިމައްސަލައިގެ ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރޮޕަރޓީ ބިމުގެ ހައިސިއްޔަތު މިއީކަމަށް ކޯޓުން މައްސަލައިގެ ނިންމުމުގައި ބުނެފައިވާ ފަދައިން ނުވެއެވެ.

19. މިމުއްދަތުގައި ހުށަހެޅުން ފަސްގަނޑު މައްސަލައަކީ، ސިވިލް ކޯޓު ހުކުމުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 83/Cv-C-HD/2018 ގެ ހުކުމެވެ. މިއީ މިދާދި ބިނާކުރުމަށް ކުރިއަށްދާ މައްސަލައެކެވެ. ބަލާފައިވާއިރު މިއީ ބަޔާންކުރި ދަފްތަރު ހުކުމުގެ ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމްގައި ދީފައިވާ ކޮންޓްރެކްޓު ހުކުމްކުރި ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 165/Cv-C/HD-2017 ގެ ހުކުމާ ބެހޭ ހުކުމްގައި، ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރޮޕަރޓީ ބިމާބެހޭ ގޮތުން އަދިވެސް އޮޅިގަތުމަށް ހުށަހެޅި މައްސަލައެވެ. ސިވިލް ކޯޓު ހުކުމުގެ ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 83/Cv-C-HD/2018 ގެ ހުކުމުގެ ބައިތަކުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

"ދެންވެސް، ޖެނެރަލް ކުންފުނި އެގްރީމަންޓް ހަވާލުކުރި، ރ.މަޑުއްވަރި/ފާރު، ޢާއިޝަތު އާނިޔާގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ "ހުވަދޫ ޕެރެޑައިސް ނަންބަރު 10443" އޮފް ޑިޓް (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު GA 419 H) 102.589 (ސަތޭކަދުއި ޕޮއިންޓް ފަސްއަށްނުވަ) އަކަފޫޓުގެ އަދިއެކަ ގޯތި ކޮންޓްރެކްޓުގެ ފައިސާއާ ގުޅޭގޮތުން ބޭންކުގެ ބިމުގެ މިއީ އެގޮތް ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރޮޕަރޓީ ހިމެނޭގޮތް ޕްލޭނުގެ ބޭނުން ކުރާނަމަ ބޭނުން ދަޢުވާކީ ހުށަހެޅިފައިވާ ޢާއިޝަތު އާނިޔާގެ ފައިސާ ސެކިއުރިޓީގެ ބޭނުމުގައި ދަޢުވާ ކުރާ ފައިސާއާއި ފައިސާގެ ނަމުގައި ޢާއިޝަތު އާނިޔާގެ ނަމުގައިވާ ފައިސާ ފައިސާގެ ޖުމުލަ

ވަގުތު މި މައްސަލައިގެ ސެކިއުރިޓީގައި ފައިސާދީފައި ނުވާތީ، "ހުވަދޫ ޕެރެޑައިސް ނަންބަރު 10443" އޮފް ޑިޓް އަދިއެކަ ގޯތި ބިމާއެކުގެ މިލްކިއްޔާގެ އަދަދު ގޯތީގެ މިލްކިއްޔާތުގެ ދަފްތަރުގައި މިހާރުގައި، ސެކިއުރިޓީ ދެއްކުމަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުން ނުވަތަ ބާކީވާ ފައިސާގެ ބާރު ބޭނުންކުރުމުގެ ހައިސިއްޔަތު ވިއްކާލުމަށް ހުކުމްކުރެވެއެވެ."

މިގޮތަށެވެ.

ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2015/HC-A/367 ޤަޟިއްޔާ:

20. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/367 ޤަޟިއްޔާއަކީ ކުރިން ބަޔާން ކުރެވުނު އެއްވެސް ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލައެއްކަން އެނގޭކަން ނެތެވެ. އެހެންކަމުން، އެޤަޟިއްޔާގައި ހައިކޯޓުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވާ ކަންކަމަކީ އެމްއޯޔޫގައި އިސްތިސްނާކޮށްފައިވާ ކަންކަން ކަމަށް ބަލަންޖެހެއެވެ. ސަބަބަކީ، މުސްތަޤްބަލުގައި ކުރެވޭ އެއްބަސްވުމަކުން ނިމުމަކަށް އަންނަންޖެހޭނީއެވެ. އެހެންކަމުން، ހައިކޯޓުގެ މިދެންނެވި ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކުރި ބައެއް ކަންކަމާއި މިމައްސަލައިގެ ވާޤިޢާގައި އެކަންކަމުން އަމުން އެބައި ތަޖުރިބާ އަދި ފުރިހަމަކަން ފިޔަވަޅު ކަންތައްތައް ބަލައި ނިންމީމެވެ. ހައިކޯޓުގެ މިދެންނެވި ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވާ ބައެއް ކަންކަމަކީ؛

20-1 ހުޅުމާލޭ ފްލެޓް ނަންބަރު 10443 އަލިއަމީރު ގޯތި ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރޮޕަޓީ ދިމާގައި ވިއްކުމަށް ޢާއިޝަތު ޢާރިފާ ހުސައިނާއި، ޢާއިޝަތު ޢާރިފާގެ ޢުމުރު 18 އަހަރު ފުރިހަމަވެފައިވާ 3 ދަރިންނަށާއި، އޭނާގެ ވާރުތަވާ މީހުން އެބަލައިގަތުމަށް، މިހެން ކަމުން އޭނާގެ ހަމަބޮޑު ސަލާމަތުން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސްގައި ޢިއްދަ އޭނާގެ މިލްކުގައިވާ ގޯތި ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރޮޕަޓީ ދިމާގައި ވިއްކައިދިނުމަށާއި މިހެން ކަމުން މި ވިއްކުމާއި ވިއްކުމަކުގައި ބައްޕަ ވިއްކުމުގެ ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅައި ދިނުމަށް އެދުނުކަމަށް ހުޅުމާލެ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 44/21-HMC/2011 ޤަޟިއްޔާއިން އެނގޭކަން.

20-2 މިވިއްކި ވިއްކުން ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރޮޕަޓީ ދިމާގެ ފަރާތުން ޤާނޫނީ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އެކަން ހުށަހެޅުމުގައި ހުޅުމާލޭ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ބަދަލުގައި ބައިގައި ކަމެވެ. މައްސަލަ އެމްއޯޔޫގައި ނިންމުމުގެ ޢާއިޝަތު ޢާރިފާ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުއްވުމެވެ.

20-3 މިޢާއިލާގެ ގޮތުން، ކޮންޓްރެކްޓް ޕްރޮޕަޓީ ދިމާގެ ޢާއިޝަތު ޢާރިފާއަށް 730784-27 ރ.
(ހުޅުމާލޭ ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން ލިމިޓެޑް ހައުސިންގ ޑިވިޝަން) ދީފައިވާކަމަށް ބުނެވިފައިވާ

އާއިޝަތު އާނިޔާ އިންކާރު ނުކުރާކަން. އަދިވެސް 02 ޖޫން 2013 ގައި އާއިޝަތު އާނިޔާއަށް ދީފައިވާކަން. މިގޮތުގެ ޗެކެއް، ސިޓީ ކައުންސިލުން ކަނޑައެޅުމުން އަދިވެސް ދަރުކަނަކަވަރާއި، މިގޮތުގައި ދަރަނި ކުރުވާފައިވާ ގޮތަށް ކުރެވިފައިވާ ކަމަށްވެސް، މިގޮތުގެ މިފޮތުފިކުރިކަން ކަމަށްޖެހޭ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ނަމުން ބަދަލުކޮށް މީހުންނަށް ސަރުކާރު އަޅުވައިގެން ކުރިއަށްގެން ދިޔަކަން އާއިޝަތު އާނިޔާގެ ފަރާތުން 28 އޮގަސްޓް 2013 ގައި ހުށަހަޅާ ސިވިލް ކޯޓަށް ދީފައިވާ ބަޔާނުގައިވެސް އެދިފައިވާކަން ހަރަހަޅުން ދިއުންތަކުން އެނގެން އޮތްކަން.

-20.4 އޭގެ ފަހުން، 23 ފެބްރުއަރީ 2014 ގައި އާއިޝަތު އާނިޔާގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ސިވިލް ކޯޓަށް ދީފައިވާ ބަޔާނުގައި، ހައްސާސް ޑޮކިއުމަންޓް ކޮޕީސަކުން އިން އާއިޝަތު އާނިޔާއަށް ދީފައިވާ ގޮތުން އަދިއްލާކުރުމުން ބަންނަވާފައިވާ އެފަރިސްއާއި އިތުރު -/50000ރ (ފަންސާސްހާސްރުފިޔާ) އާއި ޖުމްލަ 730784.27ރ (ހަތްލައްކަ ތިރީސްހާސް ހަތްސަތޭކަ އަށްޑިހަ ހަތަރުރުފިޔާ ހަތާވީސްލާރި) ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން ދީފައިވާކަން.

-20.5 އާއިޝަތު އާނިޔާ ބިން ވިއްކަން ނިމުނުކަން އެހެންނަމަވެސް، މިއީ ބިލްޑިންގ ފްލެޓްތަކެއްދޭ، އެކަމަށް ރިޕޯޓުގައި އަދާކުރުމުގެ ހުއްދަދޭ ފޯމުގައި ފާހަގަކޮށް ދިން ފޯމުތައް ބަލައިގެން ހުށަހެޅި ކަމަށް ނިންމައިދިނުމަށް އެދިފައިވާކަން.

-20.6 ހުކުމްގެ ފޮޓޯ ނަންބަރު 10443 އަދިއްލަ ގޮތް ވިއްކުމުގެ މަސައްކަތް ކުރިއަށް ގެންދިއުން ނިންމާފައި ސާފުކޮށްދިން ކަނޑައަޅާފައިވާ ބިލްޑިންގ 18 ވަނަ މަރުޙަލާގައިވާ ސަރުކާރުގެ ބެލުމުގެ ގޮތް ވިއްކާ އެއް ގޮތަކަށް އެދިގެން ސާފުކުރި ގޮތުން ބަލަންޖެހޭ މުޢާމަލާތް ހިނގިކަން އޮޅުންފިލައި ހަމަޖެހިފައިވާކަމަށް ބުނާ ކަމަށް އާއިޝަތު އާނިޔާގެ ނަމުގައި ހުކުމްގެ ފޮޓޯ ނަންބަރު 10443 ގޮތް ހިލޭ އިތުރު ގޮތުގައި ނުވަތަ ވަކިގޮތަކުން ބަދަލު ނުވަތަ ފައިސާ ނުދީ އެކަށީގެން މަސައްކަތްކޮށް އަދި ކޮންމެ ވެސް ގޮތެއްގައި ބަދަލުނުވާކަން. ގޮތް ވިއްކާ މުއާމަލާ ގޮތް ހިލޭ އެއްޗެއް ގޮތުގައި

ގެއްލިކަމުން ބަލައި ނުލަހަ ފުރުޞަތު ލިބިފައިނުވުމުގެ ސަބަބުން އެޤަރާރާއި ގޮތް ލިބިއްޖެކަމަށް

ގޮތް ލިބިފައިވާ މުއްދަތުގެ ހިސާބުގެ ސަބަބު ފުރިހަމަވެފައި ނުވާކަމަށް ބަލަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނުހުރެކަން.

21. ހައިކޯޓުގެ މިޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ބަޔާން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ؛

"..މިމައްސަލައިގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުގެ މައްސަލަ ބަލާއިރު، ޢާއިލީ ޤާނޫނުގެ ހަވާލާދީ

ލިބިފައިވާ ޙުކުމުގެ ދަޢުވާ ނަންބަރު: 10443 އަދިއަށް ގޮތް ލިބިއްޖެ މުއްދަތުގެ ތެރެއިން ވަރުގައިވާ

އެން އަދިއަށް އިޢުތިރާޟު ދަޢުވާގައިވާތީއާ، އަދި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައިދީފައިވާ ގޮތުން މިގޮތް ގެނބުން

ކުރިމަތި ފުރުޞަތު ލިބިދޭން ދެއްކި ފަހުން ޢާއިލީ ޤާނޫނު ބަލައިގަތުމުގައި ނަފަގާ އެދެވޭ

ލިބޭގޮތުގެ މުއްދަތުގެ ޝަރީޢަތް ދެއްކުމަށް ހިސާބުގެ ގޮތުން އަދާ ފުރަތަ މިމައްސަލަ ކުދިންގެ

ދެވަނަ ބައިގެ ކޯޓުން ކުރިއަށްދާން ޢާއިލީ ޤާނޫނުގައި، އެމައްސަލަ ކުދިންގެ ދެވަނަ ބައިގެ ކޯޓުގެ

ނަންބަރު 44/21-HMC/2011 ގެ ޝަރީޢަތް އިން ޚުލާޞާއިން ޢާއިލީ ޤާނޫނުގެ ފަރާތުން ދިން

ފުރަތަމަ ބަދަލު ކުރުމުގެ އެމައްސަލައިގައި ފުރަތަމަ ކަށަވަރުކުރި ދުވަސް، އެމައްސަލަ ހުށަހެޅުމުން ޢާއިލީ

ޤާނޫނުގެ ފަރާތުން ދިނުމަށް މުއްދަތުގެތެރޭގައި ޢާއިލީ ޤާނޫނުގެ ލިބިފައިވާ 03 ކުދިންނަށްވެސް

އުމުރުން 18 އަހަރުފުރުމާއި ކުދިންނަށްވީ އަދާކުރާ ކުދިންނަށް ހަމަ ކޮންމެހެނަކަށް ދިނުމަށް، ޢާއިލީ

ޤާނޫނުގެ ހިސާބުން މަސައްކަތުން ނަފަގާދޭނެކަމަށް، ޢާއިލީ ޤާނޫނުގެ ލިބިފައިވާ ގޮތް

ލިބިފައިވާކަމަށް ބަޔާނުގެ ބައިގެ ސަރުކާރު ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ދެފަރާތުގެ ކަށަވަރުކޮށްގެން ހަމަޔާ ގޮތައް

ޢާއިލީ ޤާނޫނުގައި ބަޔާނުގެ ކުދިންނަށް ނަފަގާދިނުމަށް އެކުލެވޭ ޢާއިލީ ޤާނޫނުގެ ފަރާތުން

މުއްދަތުގެ ތެރޭގައިވާތީ އެހެން ގޮތެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

ޢާއިލީ ޤާނޫނުގެ ފަރާތުން ތެރޭގައި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ބަލާއިރު، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ 3 ކުދިންނަށްވެސް

އުމުރުގެ ނިސްބަތުން 18 އަހަރުފުރުމާ އަދި އުމުރުގެ ކުދިންނަށްވެސް ކޮންމެހެނަކަށް ދިނުމަށް ފަރާތުން ކޮށްފައިވާ

އިޖުރާއަތު އުމުރުގެ ސަރުކާރު ގޮތުން ކަނޑައެޅުމުގެ ދިނުމާ ޢާއިލީ ޤާނޫނު އެގޮތުގައި ކުދިންނަށް

ނަފަގާދިނުމަށް، މުއްދަތުގެ އެކުލެވޭ ހިސާބުން ޢާއިލީ ޤާނޫނު އެކުލެވި ކޮންމެހެނަކަށް ދިނުމަށް، ހިސާބު

ދެފަރާތުގައި ނިޔާކުރި، ޢާއިލީ ޤާނޫނުގެ ލިބިފައިވާ ގޮތް ލިބިފައިވާކަމަށް އެކުލެވޭ ބައިގެ

އާއިޝަތު އަނީސާގެ ބައްޕަގެ ގެ ސ. ވެލަވިއްލާގެއި ދިރިއުޅުއްވާފައިވާކަން އާއިޝަތު އަނީސާގެ ފަރާތުން ދަޢުވާކުރަން ފަރާތަށް ވަކީލަކު ހަމަޖައްސަވާފައިވާ ޝަރުޢީ ވަކީލާ ވިސްނުން އިއްޔާ ކަމުގެ ޙަޤީޤަތް ސާބިތުކޮށް ދަޢުވާކުރަން ވަސީލަތެއް ކަމުގައިވާކަން ވަކީލަކު ހިފެހެއްޓުމަށް ޝަރީޢަތް ނިމުން ގޮތުގެ ދިރާސާއިން ފެނިގެން ދެއެވެ.

މިނިވަން މަޖިލީހުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ބަޔާނުގައި، ކަނޑައެޅި ފިޔަވަޅު ބިމުގެ ޙައްޤު ދޫކުރުމާ އާއިޝަތު އަނީސާއި ދެމެދު ހުށަހެޅުނު ބޯޓު ނަންބަރު 10443 ވިއްކާފައިވާ ކަމުގައި ބަޔާންވެގެން ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގައި، ބަލައިގަތުމާއި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި "ގޯތި ވިއްކާނަމަ އެކަން ވިއްކާއި، އެފަދަ ޙަޤީޤީ ގޮތުން ބަދަލުވެގެން ދިޔަ ދިރިއުޅުން އެއްބަސްވުމުގެ ހަމަތައް ހަމަވާނަމަ" މިޤާނޫނު ކޮށްގެން ހުށަހެޅި ސާބިތުކުރަންވާނީ ދުއްވުމުގެ ޙައްޤުތަކުގެ ރަޖިސްޓްރީ ކުރުމުގެ ކޯޓުން ކަނޑައެޅުމަށް އާއިޝަތު އަނީސާގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ރަޖިސްޓްރީ ގޯތި ހިއްސާއި އެއްގޮތް ގޮތުން ގޯތި ހިމެނޭ ބާރުތައް ބަލަހައްޓާ ފާއިތުވި ދަރަޖައިގެ އެކަށީގެންވާ ހިއްސާތަކާ ގުޅޭ ކަންކަމުގައި، ރަޖިސްޓްރީ ގޯތީގެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 379/HMC/2013 ޝަރީޢަތުގައި އެކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ހުކުމް ކުރެވުނު ކަމަށްވާއި އަދި މަޖިލީހުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ފާސްކުރި ގަވާއިދު ކަނޑައެޅުމުގެ އިތުރުގައި އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނާއި އަދި އެޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެދޭ ގަވާއިދުތަކުގެ އިތުރުގައި ގާނޫނީ ފާޅުކަމާ ރަޖިސްޓްރީ ގޯތީގެ އާއިޝަތު އަނީސާއި ދެމެދު ބޯޓު ނަންބަރު 10443 ވިއްކާފައިވާ ގޮތުގެ މުއާމަލާތުގެ ބާޠިލުކަން ބަލައި މަޖިލީހަށް ދެކޮޅު ހުށަހެޅުން ގޮތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ..."

މިގޮތުންނެވެ. އަދި، ހުކުމްކުރުމުގައި މިފަދަ މައްސަލަތަކުގައި ގޮތް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ މިކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަންނަ ކަމަށް ދެކެމެވެ.

ޤާނޫނު ނަންބަރު: 1/2002 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު) އާއި އެޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާފައިވާ ގަވާއިދު:

22. ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/367 ޝަރީޢަތުގައި މުރާޖަޢާކުރުމުގެ މައްސަލަ އަދިވެސް ބަލައިގަތުމަށް ގޮތް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ؛

"....އަދި މިމައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ރައްޔިތެއްގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އަސާސަކީ އަދި

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނާއި އަދި އެޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެދިފައިވާ ގަވާއިދުތަކުގެ އަސާސަކީ ކަނޑައަޅާ

ގޮތުގައިވާތީ ... އާއިލާއާއި ދެމެދު ހުރުމަށް ދޫކުރާ ނަންބަރު 10443 ވިޔަފާރިން ވެފައިވާ

މުއާމަލާތުގެ ސަރުކާރުން ބަލައި މިމައްސަލައިގައި ވެސް އެކަމުން ގޯތި ކަނޑައެޅުމުގެ ކަމަށް ނުކުރެވޭނެކަމަށެވެ..."

މިފަދައިންނެވެ.

23. އެހެންކަމުން، ބިމުގެ ޤާނޫނާ[8]އި އެޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެދިފައިވާ ގަވާއިދުން ބަޔާންކޮށްދެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގައި

ބިމާއި ގޯއްޗާއިބެހޭ އެންމެހައި މުއާމަލާތް ކަނޑައަޅާނީ، ބިމުގެ ޤާނޫނު[9] އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިންކަމަށް

އެޤާނޫނުގެ 2 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކުރެއެވެ. ދިރިއުޅުމަށްޓަކައި ދޫކުރެވިފައިވާ ބަނޑާރަ ގޯތިތައް އެނޫން

ގޮތަކަށް ބޭނުންކުރުން ސަރުކާރުން ބިމުގެ ޤާނޫނު[10]ގައި މަނާކުރާ ކަމެއް އެޤާނޫނުން ފުރަޒަކީ ފޮށްކަރިއަށް އެކި

ގޮތަކަށް ނުކުރެވޭ.[11] އެޤާނޫނުން ގެންގުޅެން އިސްލާހުކުރެވުނު ދެނެއްޖެ ބިން ވިޔަފާރީގެ ކަރުން ފުރަޒަ ވާންވާނީ

ސަރުކާރުގެ ބަޔަށް ގެންނަވައިދެވެ.[12]

---

[8] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002

[9] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002

[10] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002

[11] ބިމުގެ ޤާނޫނު ފުރަޒަ ފޮށްކަރިއަށް ބިމުވިޔަފާރީގެ ސަރުކާރުން ބަޔާން ކުރާފައިވާ އެޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. އެސަރުކާރުން ފެށިގެން!

1. ވިޔަފާރި...ގޯއްޗާއި ގޯތި ވިޔަފާރިން ފުރަޒަ ސަރުކާރުގެ ކަމެއްކަ ފޮށްކަރި ދެކެވުނު، އެގޮތުގައި ގެވިގެން ސަރުކާރުން ބޭނުން ދެވޭ.
2. ގޯތި ވިޔަފާރި... އެދި މިޤާނޫނު އެވިދާ ސަރުކާރު ގަވާއިދު ބަލައިގެން މުއާމަލާތް ދިރިއުޅުން އެކަމަށްޓަކައި ގަވާއިދުގައިވެއެވެ.
3. ގޯތި ގެދޮރު...ފޮށްކަރި، ބަނޑާރަ ގޯތިތައް ދެމެދު އަދިވެސް ގޯތިތައް ދެމެދު މިމާއްދާގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެމަތިން ބަނޑާރަ ގޯތިތަކުގެ ދެމެދު އަދިވެސް ގޯތިތަކުގެ ބަޔަށް ވިޔަފާރި ދެމެދުވެދާ ކަމުގައިވޭނެ. ދެމެދު ގޯތި ގެދޮރު...ފޮށްކަރި ގެދޮރު އެގޮތުގައި ދިރިއުޅެން ބިނާކުރާ ގަވާއިދުތަކާއި ފޮތް ބަޔަށް އަދި ސަރުކާރުގެ ހިއްސާ އެކުލެވިފައިވާ ކަނޑައަޅާފައި ކަމުގައިވޭނެ.
4. ގޯތި ގެދޮރު ...ފޮށްކަރި، ދިވެހި ގަވާއިދަކާ ކަމުގައިވޭނެ
5. މިގޮތުން ގޯތިތައް ވިޔަފާރިއަށް، މިޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުފައިވާ ގަވާއިދުތަކުގައިވޭ، ބޭނުންކުރާ ސަރުކާރުން އެންމެ ބޭނުން ބަލާ ގަވާއިދުތަކުގައި
ކަނޑައެޅޭ ގޮތުގެ ކަމަށް އެ ޤާނޫނުގެ 18 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކުރެއެވެ. އަދި ދިރިއުޅުމަށް ދޫކުރާ ބަނޑާރަ ސަރުކާރުން ވިޔަފާރިއަށް އެއްވެސް ގޮތަކުން
ވިޔަފާރިކޮށް، އެ ވިޔަފާ އަގުގެ 15% ޖޫރިމަނާ ދައްކައި އެގޮތުން ވިޔަފާ ގޮތަކަށް ސަރުކާރުން ދިރިއުޅުމަށް ގޮތަށް ބަޔާން ކުރެއެވެ. އަދި ދިރިއުޅުމަށް
ދޫކުރާ ބަނޑާރަ ބިމުގެ އިމާރާތް އެމީހަކު ވަރަށް ނުވަތަ ގޯތިތަކަށް އެޤާނޫނުގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކުރެވިފައި ވެއެވެ.

[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2004 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު) އަށް 1 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 3 ވަނަ މާއްދާ

ގޯތި ވިޔަފާރީގެ ސަރުކާރުން އިސްލާހު ކުރެވިފައެވެ.

24. ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގައި ބަޔާން ކުރާ މުޢާމަލާތް ހިނގައިދިޔަ، ބިންވިއްކާފައި [illegible] ހުރި ސަބަބުތަކަށް ބަޔާން ކުރަނީ ބިމުގެ ޤާނޫނަށް[13] ގެނެވުނު 2 ވަނަ އިޞްލާޙުގައި[14] ބަޔާންކުރާ ބިމުގެ ޤާނޫނު[15]ގެ 18 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ސަބަބުތަކަށެވެ. އަދި އެޤާނޫނުގެ 19 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކުރާ އުސޫލު ބިންވިއްކުމުގެ މައްޗަށް ހިނގާނެއެވެ. އަދި 18 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ގޯއްޗެއް ވިއްކާފައިވިނަމަ، ގަތްފަރާތުން [illegible] [illegible] [illegible] 21 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކުރެއެވެ. އެމާއްދާއަށް ބެލިގައި ނަހަމަ ކަންތައް އެބަހުރިއެވެ.

> ގޯތި ވިއްކުމާއި ބަދަލުކުރުން ދައްކަންޖެހޭ ޗާޖު
>
> 18. ދިރިއުޅުމަށް ދޫކޮށްފައިވާ [illegible] ގޯއްޗެއް، އެ ގޯއްޗެއް ދޫކޮށްފައިވާ ފަރާތަކުން މި ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެ ގޯއްޗެއްގެ ބިން ގަތުމަށްފަހު އެހެން ފަރާތަކަށް ވިއްކައިފިނަމަ، [illegible] [illegible] ޖެހޭނެއެވެ.
>
> (ހ) ގޯތި ވިއްކާނަމަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
>
> (ށ) ގޯތި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވިފައިވާ އެ ކުންފުންޏެއްގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވިފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible].
>
> (ނ) ގޯއްޗެއް ނުވަތަ ބިމެއް ވިއްކާ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވިފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
>
> (ރ) އެއްވެސް ގޯއްޗެއް ނުވަތަ ބިމެއް ވިއްކާނަމަ، އެ ގޯތި ނުވަތަ ބިން ވިއްކާ އަގުގެ 15% ޗާޖްގެ ގޮތުގައި، އެ ގޯއްޗެއް ނުވަތަ ބިމެއް ވިއްކާ ފަރާތުން ސަރުކާރަށް ދައްކަންޖެހޭނެއެވެ.

---

[13] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 4/2008 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބިމުގެ ޤާނޫނު) އަށް 2 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 4 ވަނަ

[15] ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002

[illegible]	19.	އެއްވެސް [illegible]
[illegible]	21.	މި ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާއާއި 18 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible][16]

25. [illegible]

ވިއްކުން

9 [illegible]

(ހ) [illegible]

(ށ) [illegible]

(ނ) [illegible]

[illegible] އަދި ކަނޑައެޅުން

10 (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 14 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ [illegible] (ށ) [illegible]

---

[16] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 26/2014 ([illegible] އިސްލާޙުގެނައުމުގެ ޤާނޫނު 2014) ގެ 7 ވަނަ [illegible] 21 ވަނަ [illegible] " 21. މި ޤާނޫނުގެ 17 ވަނަ މާއްދާއާއި 18 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible]"

މިއަދަށް ގެންނަން ފެށުނު ބަދަލު، މިމާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެން ކަނޑައަޅާ ގޮތަށްގެނައުން ގެންނަންވާނެއެވެ.

ސަރުކާރަށް ޓެކްސް ދެއްކުން

13 (ހ) މިޤާނޫނުގެ ދަށުން ގޯއްޗެއް ނުވަތަ ގޯއްޗެއްގެބަޔެއް ވިއްކާނަމަ، ވިއްކާ އަގުގެ 15% ޓެކްސްގެ ގޮތުގައި ވިއްކާ ފަރާތުން ސަރުކާރަށް ދައްކަންޖެހޭނެއެވެ. މިފައިސާ ދައްކާނީ ވިއްކާފަރާތުގެ މިލްކުވެރިކަން ބަދަލުކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ފަރާތަށެވެ. އަދި އެފަރާތަކުން ގަނެގަތް އަގު އެނގޭނަމަ އެއަގުން ކަނޑައަޅާ ފަރާތަށެވެ.

(ށ) އަމިއްލަ ގޯތި ވިއްކުމުގައި ނަގަންޖެހޭ ޓެކްސް ނެގުމުގައި މިޤާނޫނުގެ 10 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވާ ޓެކްސް ނެގުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލެވެ. މިގޮތުން ވިއްކާ އަގުގެ ބަދަލުގައި އަގު ޓެކްސް ނަގާނީ ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުން ބަލައިގެން ޓެކްސް ނަގަންވާނީ ކަނޑައެޅޭ އުސޫލުންނެވެ. އަދި ވިއްކާ އަގުގެ ބަދަލުގައި ޓެކްސް ނަގާނީ ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުން ބަލައިގެން ދައްކާނީ ކޮންމެވެސް ފަރާތަކުން ތަކެތި ބަލައިގެން ބަލައިގަނެގެންނެވެ.

26. މަތީގައިވާ ޤާނޫނީ ނައްސުތަކާއި ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/367 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމުގައި ބަޔާންކޮށް، ވިއްކުމުގެ މުޢާމަލާތް ކޯޓަށްހުށަހަޅައި ބަލައިގަތުމުގެ މުދަލުގެ ވާހަކަ ބަޔާންކޮށްފައެވެ. އެއީ ވިއްކުމުގެ ޢަމަލުގައި ވެރިކަން ބަލައިގެން ފަރާތުގެ ޝަރުޠުތަކާއި ހިސާބުގައި، ބޭނުންކުރުމުގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނީ އުސޫލުގައި ކޯޓުތަކުން ފެންނަގޮތަށް ޙުކުމްގެ ގޮތުން ދިން ބިލުގެ އަދި ޢާއިޝަތު ޢާރިފާ ބަލަހައްޓަމުން ގެންދާ ކުއްޖާ ބަލައިގަނެވޭ ގޮތަށެވެ.

27. ޢާއިޝަތު ޢާރިފާއާއި އާދަމް ޝަހީދު ގެއިން ބަލަހައްޓަމުން މިހާރުގެ ޙާލަތުގައި ސަރުކާރުން ހައިކޯޓުގެ މިދަންނަވާ ދަސްފޮތް ގެއްލުން ކަނޑައަޅާފައެވެ. އެފަސްއަހަރުގައި ފުރާވެން ޢާއިޝަތު ޢާރިފާގެ ކުދި ދަރިންނަށް އުމުރުން 18 އަހަރު ފުރިހަމަވެފައިވާ ކުދިންނެވެ. އަދި އެކުދިން ބަލަހައްޓާ ޝަރީޢަތުގެ ޙަޟާނަތު ޢާއިޝަތު ޢާރިފާގެ މައްސަލަ ޙައްޤު ޙަޟާނަތު ދޫކުރެވެ. ޢާއިޝަތު ޢާރިފާ މިއުއްމަތުގެ ކުދިންގެ ދަރިން ހައިކޯޓުގައި، މިގޮތުގެ ވިޔަފާރިކަމުގެ އެހެނަސް އާއިލާގެ މައިންބަފައިންގެ ގޮތުގައި ދިރިއުޅުމުގެ ބަދަލުގައި ބަލައިގަތުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމަށެވެ.

28. ދަރިން ބަލަހައްޓާނީ ޢާއިޝަތު ޢާރިފާގެ މައިންބަފައިންނަށް ހިއްސާކުރަން ކަމަށްޓަކައިވާނުމުގެ ޝަރީޢަތުގެ އަދި ޤާނޫނީ ޙައްޤު ޢާއިޝަތު ޢާރިފާގެ މައްސަލަ ބަލައިގެނެވެ. ޤާނޫނު ނަންބަރު:2000/4 (ޢާއިލާއާބެހޭ ޤާނޫނު

ބަޔާން ކުރާ ގޮތުން، ޚަރަދު ދިނުމާއި ބަލަދުވެރިކަމާއި މައިންބަފައިން ބެލުމާއި އެމީހުންނަށް ޚަރަދު ކުރުމާއި ހިޔާވަހިކަން ދިނުމުގެ ޤާނޫނީ ޒިންމާ ޤާނޫނުންވެސް ވާޖިބުކޮށްފައިވާ ފިރިހެނުންގެ މައްޗަށްކަން އަންގާފައިވާކަން ޤާނޫނުގެ ތިރީގައިވާ މާއްދާތަކުން ސާފުވެއެވެ.

ޚަރަދު ދިނުން

ޚަރަދު ދެއްކުން	35	އަނބިމީހާއާއި ދަރިންނާއި ވަރިކޮށްލައި އިއްދާ އަދާކުރަމުންދާ އަނބިމީހާ ހަމަޖެހޭ ގޮތުގެ ޚަރަދު ދިނުމަކީ ފިރިމީހާގެ ވާޖިބެކެވެ. ނަމަވެސް ވަރިކުރެވިފައިވާ އަނބިމީހާ ބަލިވެ ހުންނަ ނަމަ ޚަރަދު ދިނުން ވާޖިބުވެއެވެ.

ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިކަމުގެ ޙައްޤު

ބަލަދުވެރިން ހަމަޖެއްސުން	47	ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިން ހަމަޖައްސާނީ، ތިރީގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، އެންމެ ސީދާ ބަލަދުވެރިޔާ، ސީދާ ބަލަދުވެރިންނާއި، ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިންގެ ތަރުތީބުންނެވެ. މި ޤާނޫނުގައި
		(ހ) ކުއްޖާގެ އެންމެ އިސް ސީދާ ބަލަދުވެރިޔަކީ، ކުއްޖާގެ ބައްޕައެވެ.
		(ށ) ސީދާ ބަލަދުވެރިންނަކީ، ނަސަބުގެ ގޮތުން ކުއްޖާއާއި ގުޅުން ހުރި ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން، ސީދާ ބަލަދުވެރިކަމާ ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިކަން ހަވާލުވާ ފަރާތްތަކެވެ.
		(ނ) ޤާނޫނީ ބަލަދުވެރިންނަކީ، އެންމެ އިސް ސީދާ ބަލަދުވެރިޔާއާއި، ސީދާ ބަލަދުވެރިންގެ ތެރެއިން މީހަކު ނެތުމުން، ކުއްޖާގެ ބަލަދުވެރިޔަކު ކަމުގައި މި ޤާނޫނާއި މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ކޯޓުން ޢައްޔަންކުރާ ބަލަދުވެރިންނެވެ.

މައިން ބަފައިން ބެލުމާއި އުމުރުންގެ ޚަރަދު ބަރަދު ހަމަޖެއްސުން

ދަރިންގެ ބަލައިގަތުމުގެ ޒިންމާ ބަދަލު	57	(ހ) ކޮންމެދަރިއަކުވެސް އިސްލާމްދީނުގައި މައިންބަފައިންނަށް ދިނުމަށް މަޤާމު އެއްގޮތަށް ގޮތްގޮތުން ކޮންކޮނުގެ ގޮތުން، އުމުރުގެ މައިންބަފައިންނަށް، އުމުރުގެ ފުރިހަމަކަން ދީ ހިސާބުތަކުން، އަނިޔާވެރިކަމާ ހިތްވަރުކުރާ ފަރާތް، ކައިރިކުރުން ހަމަޖެއްސުމަށް، އެންމެހާ ފަރާތް، ބަލަހައްޓާ ހަމަޖެއްސުމަށް، ދަރިއަކުގެ ބަލަހައްޓާ ތަރުތީބު، އިޖުތިމާޢީ ޙާލަތު ބަލަހައްޓަން ޖެހިފައިވާ ފަރާތެވެ.
ދަރިންގެ ޒިންމާ	58	(ހ) މި ޤާނޫނުގެ 57 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ކަންކަމުގެ ހިންގާކަން ޝަރުޢީ ދަރިންނާއި، މިންވަރަށް ބެލުމަށް

ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

(ހ) (ހ) މި ޤާނޫނުގެ (ށ) ގައި ބުނެފައިވާ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ކުރަންޖެހޭ ކަންތައްތައް
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ހަމަހަމަ ކަމުގައި ބެލެވެއެވެ.

29. ވީމާ، [illegible].

30. ހަމަ އެހެންމެ، ސަރުކާރަށް ދައްކަންޖެހޭ ޖީއެސްޓީގެ ގޮތުގައި، 109,612.24 (އެއްލައްކަ ނުވަހާސް ހަސަތޭކަ ބާރަ ރުފިޔާ ސައުވީސްލާރި) ފާއިސަތު އާނިޔާގެ ފަރާތުން، 16 އޮކްޓޫބަރު 2012 ގައި ދައްކާފައިވާކަން މޯލްޑިވްސް އިންލަންޑް ރެވެނިއު އޮތޯރިޓީގެ ނަންބަރު 422302 ފައިސާގެ ރަސީދުން އެނގެއެވެ. އެ ފައިސާއަކީ [illegible] [illegible] ނަންބަރު: 10443 ބިލް ވިއްކުމުގެ ޖީއެސްޓީކަން އެނގެއެވެ.[17] ޖީއެސްޓީ ކޮށްފައިވާ [illegible] އެއިން ވިއްކި އަގުކަމުގައިވާ 730,748.27ރ (ހަތްލައްކަ ތިރީސްހާސް ހަތްސަތޭކަ ސާޅީސް އަށް ރުފިޔާ ހަތާވީސް ލާރި) 15% ކަން ސާފުވެއެވެ.

31. މިމައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު:C-0641/2005) އެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 18 [illegible] 2018 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެއެވެ.

---

[17] މޯލްޑިވްސް އިންލަންޑް ރެވެނިއު އޮތޯރިޓީގެ ނަންބަރު 422302 ފައިސާގެ ރަސީދު.

32. މިހުރިހާ ކަމެއް މިހެން [illegible] އަދި ބިން ވިއްކި ފަރާތުން، ބިމުގެ އަގު [illegible] ގޮތު [illegible] ގޮތުން [illegible]

33. [illegible] ކަންކަން [illegible] ހުރުމުން، [illegible] މިލްކުވެރިވާ ހުޅުމާލޭގެ ނަންބަރު 10443 ގޯތި (1104 އަކަފޫޓު) 730748.27ރ. ([illegible] ލާރި) [illegible] ނަންބަރު 10443 ގޯތި (1104 އަކަފޫޓު) [illegible]

- **ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު**

34. ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒްގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު އެއްބަސްވަމެވެ.

- **ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު ރައުޔު**

35. ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒްގެ ރައުޔާއި އަޅުގަނޑު އެއްބަސްވަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޙުކުމާއި ބެހޭ ނިންމުން

36. މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބަލަމުންދަނިކޮށް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހައްޤު ދައުލަތަށް ހުށަހެޅުމަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން އިޖުރާއަތުގެ ގޮތުން[18] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.[19] މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފަށާނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފިރިގެންނެވެ.[20] އެހެންނަމަވެސް، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[21]

ޙުކުމް

[illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 10443 [illegible] (1104 [illegible]) 730748.27ރ. ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[18] މިކަމުގައި ދެވޭ އިސްތިސްނާ ޖަޒާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.
[19] ޖަޒާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)
[20] ޖަޒާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)
[21] ޖަޒާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

[illegible] ހުޅުމާލޭގެ ނަންބަރު 10443 ގޯތި (1104 އަކަފޫޓު) މިމުޢާމަލާތުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] ލިބިގެން މިންކުރެއްޖެކަމަށް ކަނޑައަޅައި، [illegible] ރަޖިސްޓްރީ [illegible] [illegible] ލިބިގެން އަށް ނަގައިދިނުމަށް ސިޓީ ކައުންސިލްގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށް މި މައްސަލަ ބެލި [illegible] ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި، ހުކުމްކުރީމެވެ.

މި ޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
(ރިޔާސަތު)
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޒީދު